

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ВІСНИК

Науково-методичного центру навчальних закладів
сфери цивільного захисту

№ 30-2019

Харків

Рекомендовано до друку Науково-методичним центром навчальних закладів сфери цивільного захисту
Протокол від 06.05.2019 р. № 16

Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту № 30. — Х.: НУЦЗУ, 2019. — 83 с.

Включає інформаційно-аналітичні та навчально-методичні матеріали з питань навчальної та методичної роботи у процесі підготовки фахівців у закладах освіти ДСНС.

Для наукових, педагогічних, науково-педагогічних і практичних працівників ДСНС.

Редакційна колегія:	Садковий В.П., д-р наук з держ. управління, професор Назаров О.О., канд. психол. наук, професор Уваров Ю.В., канд. техн. наук, доцент Стельмах О.А., канд. техн. наук, доцент Тімченко О.В., д-р психол. наук, професор Рябініна О.В., д-р філос. наук, професор Асоцький В.В., канд. психол. наук,
Відповідальний за випуск	Кравців С.Я. (057) 704-14-32
Редактор	Хорошилова К.В.

Підписано до друку 31.01.19. Формат 60x84/16.
Папір 80 г/м². Ум.друк. арк. 6,0
Тираж 50 прим. Вид. № 03/19.

Сектор редакційно-видавничої діяльності
Національного університету цивільного захисту України
61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94

www.nuczu.edu.ua

Ткаченко Ю.М.

Скетчноутінг у процесі підвищення кваліфікації у сфері цивільного захисту 59

Тищенко А.О.

Інтерактивне навчання як запорука якісної підготовки слухачів з питань цивільного захисту 62

Чікаліна Т.М.

Формування громадянської компетентності у майбутніх фахівців цивільної безпеки 65

Chuban' V.S., Krichker O. Yu.

Application of economic-mathematical modelling in the system of training of the civil protections sphere employees 74

Яремко Р.Я.

Психологічна підготовка фахівців служби цивільного захисту 78

Шмига С.А., Богданович Л.М.

Шляхи професійного зростання педагогічного колективу 80

Яремко Р.Я., викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

В сучасних умовах сьогодення діяльність фахівців служби цивільного захисту обумовлена постійним стресом, тому питання збереження психічного здоров'я, вміння керувати своїм психічним станом, подолання стресових ситуацій стають невід'ємною частиною ефективної діяльності працівників аварійно-рятувальних служб. Для підвищення впевненості у своїх діях, подолання внутрішньої тривоги, а також для відновлення особистісних ресурсів в особливих умовах праці необхідно розробити ряд психотренінгових занять.

Психологічна підготовка – комплекс взаємопов'язаних заходів, які здійснюються в загальній системі службової підготовки, а також у навчально-виховному процесі та безпосередньо у процесі виконання завдань за призначенням, які спрямовані на формування, розвиток та підтримку психологічної готовності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, рятувальників до професійної діяльності, виконання завдань за призначенням у складних та екстремальних умовах [1].

У силових структурах система психологічної підготовки поділяється на загальну, спеціальну та цільову, а також включає заходи щодо їх забезпечення.

Загальна психологічна підготовка передбачає загартування особового складу, формування та розвиток ціннісно-сміслової та мотиваційної сфери особистості. В її основі лежить свідоме ставлення до тих випробувань, з якими вони зіткнуться в реальній обстановці.

Цільова – спрямована на вироблення чіткої внутрішньої установки на виконання конкретного завдання, на бойовому чергуванні, при несенні вартової служби.

Спеціальна – передбачає вироблення високої активності та психологічної стійкості у працівників аварійно-рятувальних служб стосовно до тих чи інших видів дій, теоретичну і практичну їх підготовку в конкретних екстремальних умовах, що викликають емоційний стрес. При цьому необхідно визначитись із таким поняттям як «екстремальні умови»

Екстремальні умови – виняткові, особливі, надзвичайні обставини, що загрожують життю і здоров'ю людей, мають вплив стрес-факторів, сприймаються та оцінюються як небезпечні, складні, безвихідні ситуації, унаслідок чого підвищують тривожність, емоційну напруженість, створюють психотравмуючий вплив на психіку людини [2].

Психологічне забезпечення зводиться до спеціальної діяльності, націленої на підтримку високої психологічної активності в екстремальній ситуації. Зокрема різними прийомами знімається зайва напруга і усуваються нега-

тивні психологічні наслідки невдач, аварій, пригод. Крім того, вживаються заходи щодо найшвидшого відновлення психічної рівноваги, самоконтролю.

У процесі психологічної підготовки у рятувальників формуються і розвиваються психічні пізнавальні процеси (уява, сприйняття, відчуття, уявлення, увага, пам'ять, мислення і мова), інтелектуальні якості (широта, глибина, логічність і мобільність розуму, винахідливість, інтуїція та ін.), вольові якості (цілеспрямованість, рішучість, дисциплінованість, мужність, стійкість і ін.), якості психологічної надійності (емоційно-вольова стійкість, готовність до максимального напруження сил, здатність зберігати оптимізм та ін.), соціально - психологічні якості (колективізм, військове товариство, дружба, співучасть та ін.), а також психологічна готовність до дій в екстремальних умовах. Зрештою треба домогтися такого положення, щоб кожен рятувальник чітко розумів, що будь-яка небезпека в екстремальній ситуації, що викликає стан внутрішньої напруженості, обов'язково позначиться на його наступних діях [3].

Здійснений теоретичний аналіз свідчить про те, що механізм проведення психологічної підготовки працює, висвітлені методи та способи, які можуть використовуватись у процесі професійної підготовки рятувальників. Але водночас можна стверджувати про відсутність системи безперервної антистресової підготовки фахівців аварійно-рятувальних служб на всіх етапах їх професійного становлення. У зв'язку зі збільшенням кількості екстремальних подій, включаючи терористичні акти, локальні збройні конфлікти, техногенні та природні катастрофи, є потреба у створенні в підрозділах ДСНС системи подолання стресу як елемента спеціальної психологічної підготовки. Оскільки існуючі форми та методи зняття стресу, такі як: ідеомоторне тренування, психом'язове тренування, медитація, аутогенне тренування у структурі ДСНС – не набули широкого застосування у процесі підготовки, вони потребують великої кількості часу, спеціальних умов, а також потребують багаторазових тренувань. На нашу думку, в систему спеціальної психологічної підготовки фахівців ДСНС слід впроваджувати ряд психотренінгів, які будуть спрямовані на розвиток вмінь контролювати свої емоції та дії. Оскільки це дозволить рятувальникам ефективно здійснювати аварійно-рятувальні роботи та нівелювати значний вплив стрес-факторів на їх особистість та збереже психічне здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Порядок психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій: затв. наказом МВС від 31.08.2017 № 747. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17#n14>.
2. Лепешинский И.Ю. Основы военной педагогики и психологии: конспект лекций / И.Ю. Лепешинский, В.В. Глебов, В.Б. Листков, В.Ф. Терехов. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2011. – 168 с.

3. Перелигіна Л.А. Концепція збереження психічного здоров'я працівників МНС / Л.А. Перелигіна, Ю.О. Приходько, Н.О. Світлична // Проблеми екстремальної та кризової психології: збірник наукових праць. – Харків: НУЦЗУ, 2010. – Вип. 8. – С.82–85.

Шмига С.А., начальник НМЦ ЦЗ та БЖД Волинської області;

Богданович Л.М., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Волинської області

ШЛЯХИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

*Творче мислення руйнує усталені стереотипи
й допомагає по-іншому подивитися на речі.*

Стівен Р. Кові

Освіта ХХІ століття передбачає формування відповідальної особистості, здатної до самоосвіти й саморозвитку, яка вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання та вміння для розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя й життя країни.

Якщо педагог хоче завтра навчати краще, ніж сьогодні, то він має бути в постійному пошуку цікавих та ефективних педагогічних технологій, прийомів і методів. Щоб слухачі не просто отримували певну кількість знань, а розвивали пізнавальну активність, викладач сам має бути творчою людиною, яка мислить неординарно. Саме такі критерії діяльності педагога є головними в сучасній освіті.

Назвемо основні риси, притаманні творчому викладачу: сумлінне ставлення до своєї справи, ретельне виконання своїх обов'язків у будь-яких ситуаціях, за будь-яких умов; постійний пошук оптимального вирішення завдань, пошук методичних знахідок; бажання та вміння досягати позитивних результатів навіть за несприятливих умов; артистизм, уміння розвивати, стимулювати уяву слухачів; вміння створювати проблемно-пошукові ситуації, ситуації успіху; педагогічний такт; загальна культура особистості.

Національна доктрина розвитку освіти України вимагає постійного творчого зростання педагогічних працівників, створення умов для неперервного підвищення їхнього освітнього та кваліфікаційного рівнів, удосконалення педагогічної майстерності. Розвиток творчої особистості педагога є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його професіоналізму та компетентності.